

RIIPPUMATON ARVIO · ENNAKKOHAVAINNOT

Valpperin koulun lakkauttamisesitys

Sivistyslautakunnan käsittelyyn 8.9.2026

Tilaaja	Valpperin koulun vanhempainyhdistys ry
Laatija	Kari Lehtola, opetustoimen ylitarkastaja emeritus, Tmi Kari Lehtola
Päiväys	6.9.2026
Asia	Sivistyslautakunta 8.9.2026 § 37, Valpperin koulun lakkauttaminen 1.8.2027 lukien (dnro 224/12.00.02.01/2026)

ENNAKKOHAVAINNOT LYHYESTI

- Ilmoitettua 270 000 euron vuosisäästöä ei ole osoitettu kunnan nettosäästökseen. Kunta on ilmoittanut, ettei erillistä laskentataulukkoa ole.
- Kiinteistöperäinen 95 000 euroa vastaa koulun sisäistä vuokraa ja perustuu ulosvuokraukseen, jota ei ole selvitetty.
- Kunnan omat asiakirjat antavat samalle toimenpiteelle kaksi eri vuosivaikutusta: 270 000 ja 230 000 euroa.
- Koulumatka odotuksineen on kunnan omien aikataulujen ja työjärjestysten mukaan 2 h 40 min niinä päivinä, jotka päättyvät klo 12.
- Lapsivaikutusten arviointia ei ole tehty. Kunnan oma arviointi rajaa taloudelliset vaikutukset nimenomaisesti ulkopuolelleen.
- Pedagogiselle perustelulle ei esitetä Valpperin koulua koskevaa näyttöä.

Suositus: asian ratkaisemista on perusteltua siirtää yhden kokouksen verran.

1 Toimeksianto ja rajaus

Valpperin koulun vanhempainyhdistys ry on tilannut riippumattoman asiantuntija-arvion Valpperin koulua koskevan palveluverkkoratkaisun perusteista. Tämä asiakirja sisältää arvion ennakko-havainnot sivistyslautakunnan 8.9.2026 käsiteltävää asiaa varten; varsinainen arvio valmistuu syyskuun aikana.

Arvio ei ota kantaa siihen, tuleeko Valpperin koulu säilyttää vai lakkauttaa. Se koskee yksinomaan sitä, onko päätöksen tietopohja 8.9.2026 riittävä. En ota toimeksiantoja, joiden johtopäätös on ennalta sovittu. Havainnot perustuvat asiakirjoihin ja lainsäädäntöön, ja luvussa 8 esitetään ne kunnan perustelut, jotka kestävät tarkastelun.

Lähdeaineisto: sivistyslautakunnan 8.9.2026 esityslistan § 37 liitteineen sekä oheismateriaali "Bussimatkojen kesto Valpperin koululta" 19.8.2026; saman kokouksen § 40:n lukuvuosisuunnitelmat 2026–2027; FCG Oy:n palveluverkkoselvitys 20.4.2026; kunnanvaltuuston 15.6.2026 pöytäkirja § 35–36 ja valtuuston hyväksymä talouden tasapainottamisohjelma 2027–2029; kunnan vastaukset asiakirjapyyntöihin 1.9.2026 ja 4.9.2026; Vakka-Suomen Sanomat 28.8.2026; perusopetuslaki ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus.

2 Aikajana ja aineiston rajoitukset

11.8.2026	Vanhempainyhdistys jätti asiakirjapyyntönsä (kunnan mukaan saapunut 14.8.2026).
18.8.2026	Lasten kuuleminen Valpperin koululla; 17 oppilasta 21:stä.
25.8.2026	Avoin kuulemistilaisuus. Vastausta asiakirjapyyntöön ei ollut toimitettu.
27.8.2026	Ennakkovaikutusten arviointi (EVA-lomake) laadittiin.
1.9.2026	Kunta vastasi asiakirjapyyntöön.
4.9.2026	Täydentävä pyyntö klo 9.28; sivistysjohtajan vastaus klo 10.27.
8.9.2026	Sivistyslautakunta päättää asiasta.

Kunta on vastannut täydentävään pyyntöön viivytyksettä ja ilmoittanut toimittaneensa tietopyynnön vastaukset sivistyslautakunnan jäsenille ennen kokousta. Tässä ennakkoarviossa ei oteta kantaa siihen, mistä aineiston toimittamisen viiveet ja puutteet johtuvat; niiden vaikutus riippumattoman arvioinnin edellytyksiin on kuitenkin todettavissa riippumatta viivästymisen syystä.

3 270 000 euroa ei ole kunnan nettosäästö

Päätösesitys ilmoittaa, että Valpperin koulun lakkauttamisella vähennetään toimintakuluja 270 000 eurolla, ja esittää summan kuutena eränä.

Kunta on 4.9.2026 ilmoittanut, ettei erillistä laskentataulukkoa ole, vaan tiedot ja laskenta on otettu suoraan vuoden 2025 tilinpäätöksestä ja luvut on pyöristetty. Vastaus on rehellinen ja se on syytä ottaa vakavasti, koska se kertoo laskelman menetelmän.

Laskelman perusongelma on tämä: siinä on suurelta osin laskettu, mitä Valpperin koulu maksaa — ei sitä, mitä lakkauttaminen säästää. Kustannus ei muutu säästöksi sillä, että koulu suljetaan.

Laskelma yhdistää vuoden 2025 toteutuneita kustannuksia ja arvioituja henkilöstövähennyksiä. Se ei sisällä vaihetta, jossa arvioitaisiin, mikä osa näistä eristä tosiasiaa poistuu kunnan taloudesta ja mikä siirtyy vastaanottaviin yksiköihin tai jää kunnalle. Säästöä on vain se osa kustannuksesta, joka lakkauttamisen seurauksena poistuu kunnan taloudesta.

Erä	Mitä luku on	Poistuuko kunnan taloudesta
Opetusresurssi 120 000 €	Arvio 2 htv:n vähennyksestä	Edellyttää virkojen päättymistä. § 37 kertoo opettajien siirtyvän halutessaan muihin kouluihin; päättävien virkojen lukumäärää ei esitetä.
Ohjaajaresurssi 30 000 €	Arvio 2 htv:n vähennyksestä	Kunnan 4.9.2026 antama selvitys on asianmukainen (luku 8).
Puhtaanapito 15 000 €	Vuoden 2025 toteuma (15 186 €)	Osa sisäistä vuokraa; ks. 3.1.
Ateriapalvelut 25 000 €	Vuoden 2025 toteuma (947 €/oppilas)	Kunnan oma ohjelma kirjaa poistuvaksi 10 000 €; ks. 3.3.
Kiinteistökulut 40 000 €	Sisäisen vuokran osa	Ehdollinen ulosvuokraukselle, jota ei ole selvitetty; ks. 3.1.
Poistot 40 000 €	Vuoden 2025 toteuma (39 560 €)	Ei poistu; ks. 3.2.

3.1 Kiinteistöerät 95 000 euroa ovat koulun sisäinen vuokra

Palveluverkkoselvityksen kolme kiinteistöperäistä säästöerää — puhtaanapito 15 000 €, kiinteistökulut 40 000 € ja poistot 40 000 € — ovat yhteensä 95 000 euroa. Saman selvityksen sivulla 25 Valpperin koulun sisäinen vuokra vuonna 2025 on 95 826 euroa, ja selvitys määrittelee sisäisen vuokran sisältävän ylläpitokustannusten lisäksi rakennuksen vuosipoiston. Erien ja sisäisen vuokran ero on 826 euroa eli 0,9 prosenttia.

Selvitys perustelee erien lukemista säästökseen sillä, että rakennuksen mahdollisen ulosvuokraamisen tulee kattaa vähintään kiinteistöistä aiheutuvat kulut poistoineen kokonaisuudessaan. Muuta perustelua näiden erien lukemiselle säästökseen selvitys ei esitä. Oletus edellyttää käytännössä noin 8 000 euron kuukausivuokraa. Selvityksen sivulla 24 sama ratkaisu on kuvattu ehdollisena: vuokraaminen poistaisi jäljellä olevan tasearvon kertaluonteisen alaskirjausriskin ja ylläpitokustannukset sekä poistot "voisi kattaa" ulkoisella vuokratuotolla. Valpperin koulun tasearvo 31.12.2025 oli 1 084 984 euroa.

Kunta on 1.9.2026 ilmoittanut, ettei kiinteistön jatkokäytön selvitystä, markkinakartoitusta eikä vuokra-arviota ole tehty ja että ne aloitetaan mahdollisen lakkautuspäätöksen jälkeen. Päätösesityksessä § 37 kiinteistökulut ja poistot esitetään osana 270 000 euron summaa ilman mainintaa jatkokäytöstä, vuokrauksesta, markkinakartoituksesta tai alaskirjausriskistä.

Noin 35 prosenttia ilmoitetusta vuosisäästöstä perustuu oletukseen vuokralaisesta, jota ei ole etsitty. Ehdollisuus on kirjattu selvityksen molemmille sivuille, mutta se ei ole kulkenut päätösesitykseen.

3.2 Poistoerä 40 000 euroa ei poistu

Valpperin koulun vuosipoisto oli vuonna 2025 39 560 euroa ja tasearvo 1 084 984 euroa. Rakennusta ei ole tarkoitus purkaa, eikä päätösaineistossa ole tietoa Valpperin koulua koskevasta korotetusta poistosuunnitelmasta. Poisto jatkuu.

Kunta soveltaa tätä itse oikein. Talouden tasapainottamisohjelmassa Nummen koulun poistot on kirjattu säästökseen 83 000 euroa vuodessa, ja perusteeksi on merkitty, että rakennuksen poisto päättyy 3/2027 tehdyn päätöksen mukaisesti. Valpperin koulun osalta ohjelmassa ei ole poistoerää lainkaan.

3.3 Ateriatilasta kunnan oma ohjelma kirjaa poistuvaksi 10 000 euroa

Palveluverkkoselvityksessä ateriapalvelujen säästö on 25 000 euroa. Valtuuston hyväksymässä talouden tasapainottamisohjelmassa vastaava erä on "Ateriakuljetuksen poistuminen", 10 000 euroa vuodessa. Ohjelma kirjaa poistuvaksi siis vain kuljetuksen. Kunta on 1.9.2026 ilmoittanut, että ruokakustannukset siirtyvät oppilaan mukana vastaanottavaan kouluun.

3.4 Vastaanottaville kouluille siirtyviä kustannuksia ei ole laskettu

Kunta on 1.9.2026 ilmoittanut, ettei vastaanottaville kouluille siirtyviä kustannuksia ole laskettu. Kuulemistilaisuudessa 25.8.2026 Valpperin koulun rehtori totesi Vakka-Suomen Sanomien 28.8.2026 selostuksen mukaan, että Henrikin yhtenäiskoulun luokkatilat ovat pieniä ja että oppilaiden siirtyminen voi johtaa luokan jakamiseen sekä määräaikaisen opettajan ja ohjaajan palkkaamiseen. Kunnan oma ennakkovaikutusten arviointi ennakoii luokkakokojen kasvavan.

3.5 Yksikkökustannusvertailun vertailukelpoisuutta ei ole osoitettu

Päätösesitys perustelee lakkauttamista Valpperin korkeimmalla oppilaskohtaisella kustannuksella: 15 695 euroa, kun Kirkonpiirin koulussa se on 12 168 ja Henrikin yhtenäiskoulussa 11 954 euroa. Ero Kirkonpiiriin on 3 527 euroa oppilasta kohden. Saman taulukon mukaan pelkkä kuljetuserän ero on 4 346 euroa oppilasta kohden eli suurempi kuin koko kustannusero. Samalla rivillä Henrikin yhtenäiskoulun luku 4 800 euroa oppilasta kohden tarkoittaisi koulun 420 oppilaalla noin kahden miljoonan euron vuotuista kuljetuskustannusta, kun vastaanottavien koulujen tunnusluvut ovat 4 155 ja 4 314 euroa kuljetusoppilasta kohden. Rivi sisältää siis vähintään yhden arvon, joka ei voi pitää paikkaansa.

Kunta on 4.9.2026 ilmoittanut, että Valpperin korkea kuljetuskustannus johtuu pääosin päivittäisistä ruokakuljetuksista. Selitys on uskottava, mutta se kohdistuu lukuun, joka ei sovi yhteen saman taulukon toisen kuljetustunnusluvun eikä kunnan omien kuljetusoppilasmäärien kanssa. Lisäksi kunnan oma tasapainottamisohjelma hinnoittelee ateriakuljetuksen poistumisen 10 000 euroksi vuodessa: se kustannustekijä, jolla koulun kalleutta selitetään, on kunnan omien lukujen mukaan 10 000 euron arvoinen. Jos Valpperin kuljetuserä sisältää ruoan kuljettamisen ja muiden koulujen erät eivät, koulujen yksikkökustannuksia ei ole laskettu samalla sisällöllä. Tätä ei ole päätösaineistossa osoitettu suuntaan eikä toiseen.

3.6 Säästöä ei voida olettaa koulun nykyisistä kustannuksista

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus julkaisi vuonna 2022 arvioinnin maaseutualueiden lasten sivistyksellisistä ja sosiaalisista oikeuksista. Sen liiteosa kouluverkkomuutosten elinvoimavaikutuksista perustuu kaikkien Manner-Suomen 292 kunnan tilastoaineistoon. Tulos on säästöperustelun kannalta merkityksellinen: ***koulutusmenot kasvoivat maltillisimmin niissä maaseutukunnissa, joissa kouluverkkomuutokset olivat vähäisiä, kun taas suuria muutoksia tehneissä kunnissa menot kasvoivat selvästi voimakkaammin***. Karvi on omassa lausunnossaan tiivistänyt arvioinnin johtopäätöksen muotoon, jonka mukaan koululakkautuksista ei synny koulutusmenojen säästöjä.

Aineisto ei ole kausaalinen koeasetelma, eikä sen perusteella voida päätellä, että lakkautukset yksin selittäisivät havaitut erot; Karvi toteaa samassa yhteydessä itse, että koululakkautukset kohdistuvat eniten alueille, joiden kehitys oli jo ennen lakkautusta heikentynyt. **Tulos siirtää kuitenkin näyttötaakan kunnalle. Jos lakkauttamisen väitetään tuottavan Nousiaisissa pysyviä säästöjä, kunnan on osoitettava se kuntakohtaisella nettolaskelmalla. Sellaista ei päätösaineistossa ole.**

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (2022). Maaseutu- ja saaristoalueilla asuvien lasten sivistyksellisten ja sosiaalisten oikeuksien toteutuminen kouluverkon muutoksissa ja muutosten vaikutukset alueiden elinvoimaan (Räkköläinen ym.). Liiteosa: kouluverkkomuutosten elinvoimavaikutukset. · Karvin lausunto valtion vuoden 2024 talousarviosta, karvi.fi.

4 Kunnan omat asiakirjat antavat päätökselle kaksi eri vuosivaikutusta

Kunnanvaltuusto käsitteli 15.6.2026 kaksi asiaa. Pykälässä 35 valtuusto merkitsi FCG Oy:n palveluverkkoselvityksen tiedoksi. Samassa pykälässä tehtiin muutosehdotus, jonka mukaan valtuusto päättäisi edetä selvityksen toimenpideehdotusten mukaisesti; ehdotus hylättiin äänin 14–4. Pykälässä 36 valtuusto hyväksyi talouden tasapainottamisohjelman 2027–2029.

Valtuuston hyväksymässä tasapainottamisohjelmassa Valpperin koulun lakkauttamisen vuosivaikutus on 230 000 euroa: henkilöstökulut 150 000 €, kiinteistön ylläpitokustannukset 40 000 €, ruoka- ja puhdistuspalvelujen henkilöstövaikutus 30 000 € ja ateriakuljetuksen poistuminen 10 000 €. Vuoden 2027 vaikutus on ohjelman omien sarakkeiden mukaan 97 500 euroa, koska koulu lakkaisi 1.8.2027.

Päätösesitys § 37 ilmoittaa vähentävänsä toimintakuluja "palveluverkkoselvityksen mukaisesti" 270 000 eurolla. Se ottaa säästölukunsa siitä asiakirjasta, jonka valtuusto merkitsi tiedoksi, eikä siitä, jonka valtuusto hyväksyi. Hyväksytty asiakirja on saman esityslistan liitteenä. Esittelyteksti ei mainitse lukujen eroa eikä selitä sitä.

Kunnan omissa asiakirjoissa saman toimenpiteen vuosivaikutus on sekä 270 000 että 230 000 euroa. Erittelyt vastaavat toisiaan kokonaisuuksittain — henkilöstö 150 000 €, ateria- ja puhtaanapito 40 000 €, kiinteistö 40 000 € — lukuun ottamatta 40 000 euron poistoerää, jota ohjelmassa ei ole. Vuoden 2027 vaikutus, jolla päätöksen kiireellisyyttä perustellaan, on 97 500 euroa.

Kumpakaan lukua ei ole päätösaineistossa osoitettu nettovaikutukseksi. Alempi luku ei siis ole oikea eikä ylempi väärä: kumpikin on arvio kustannusten poistumasta, josta ei ole vähennetty siirtyviä kustannuksia eikä lakkauttamisesta seuraavia uusia menoja.

4.1 Säästö on ehdollinen; tulopuolta ei ole arvioitu lainkaan

Kumpikaan luku ei sisällä arviota vaikutuksista kunnan veropohjaan ja asukasmäärään. Kunnan oma ennakoarviointi käsittelee kuitenkin tätä puolta: yritysvaikutusten kohdalla se toteaa, että yksityisten investointien ja erityisesti asumisen saaminen alueelle luultavasti heikentyy nykytilanteeseen verrattuna ja että kylän vetovoima uusien

asukkaiden osalta voi laskea. Ihmisvaikutusten kohdalla se toteaa kylän vetovoimaisuuden ja asuntojen arvon voivan heikentyä.

Näiden kahden vaikutuksen luonne on erilainen, ja ero on päätöksenteon kannalta olennainen. Säästö on ehdollinen: se toteutuu vain, jos oletetut henkilöstö- ja kiinteistökustannukset todella poistuvat eivätkä siirry vastaanottaviin kouluihin. Myös elinvoimavaikutuksen toteutuminen on epävarmaa, mutta sen taloudellinen mekanismi on toinen: jos lakkauttaminen johtaa lapsiperheen poismuuttoon tai estää uuden perheen muuton kuntaan, kunta menettää tulevia verotuloja, eikä tämä edellytä yhtään oletusta kustannusten poistumisesta. Tätä mahdollista tulomenetystä ei ole päätösaineistossa lainkaan arvioitu. Päätösesitys perustelee lakkauttamista osaltaan valtionosuudella, joka määräytyy osin kunnan lasten lukumäärän mukaan; sama argumentti toimii myös toiseen suuntaan, eikä sitä suuntaa ole arvioitu. Ratkaisu on lisäksi käytännössä peruuttamaton, kun taas säästön toteutuminen selviää vasta jälkikäteen.

Päätösaineisto mittaa tarkasti sen, mitä kunta haluaa vähentää, mutta ei lainkaan sitä, minkä se voi menettää. Kokonaistaloudellinen arvio edellyttää molempia.

Valtuuston 15.6.2026 pöytäkirjassa pykälän 36 oheismateriaaliksi on merkitty neljä asiakirjaa. Kolme niistä on julkaistu kunnan päätöksentekoportaalissa. Neljättä, joka on nimetty "Talouden tasapainottamistoimenpiteet 2027–2029, taustalaskelmia", ei portaalissa ole. Kunta on 1.9.2026 ilmoittanut, ettei erillisiä taustalaskelmia ole tehty, ja 4.9.2026, ettei erillistä laskentataulukkoa ole.

Valtuuston pöytäkirja ja kunnan asiakirjapyyntöihin antamat vastaukset antavat taustalaskelmien olemassaolosta keskenään ristiriitaisen kuvan. Tämän arvion kannalta olennaista on, ettei päätösaineistossa ole esitetty jäljitettävää laskentaketjua, joka johtaisi vuoden 2025 kustannuksista lakkauttamisen nettovaikutukseen — ei kummankaan luvun osalta.

5 Koulumatka-aika ylittää lain rajan tavanomaisena koulupäivänä

Perusopetuslain 32 §:n 2 momentin mukaan oppilaan päivittäinen koulumatka odotuksineen saa kestää enintään kaksi ja puoli tuntia. Odotusaika lasketaan siis matka-aikaan. Päätösesitys toteaa, ettei tuo aika ylitä kuin mahdollisesti yksittäisissä tapauksissa.

Koulumatkaa koskee lisäksi perusopetuslain 6 §:n 1 momentin järjestämisvelvoite: *opetus tulee kunnassa järjestää siten, että oppilaiden matkat ovat asutuksen, koulujen ja muiden opetuksen järjestämispaikkojen sijainti sekä liikenneyhteydet huomioon ottaen **mahdollisimman** turvallisia ja lyhyitä.*

Säännökset koskevat eri asioita. Perusopetuslain 32 § asettaa ehdottoman enimmäisajan yksittäisen oppilaan koulumatkalle. Perusopetuslain 6 § puolestaan sitoo sitä opetuksen järjestämisratkaisua, jolla koulumatkat syntyvät. Ratkaisu voi siten pysyä 32 §:n enimmäisajan sisällä ilman, että se jo sillä perusteella täyttää 6 §:n vaatimuksen: koulumatkojen turvallisuutta ja lyhyyttä on arvioitava erikseen 6 §:ssä säädetyt olosuhteet huomioon ottaen. Valpperissa nämä olosuhteet ovat tiedossa: kunnan oman arvioinnin mukaan oppilaat tulevat nykyisin kouluun kävellen tai pyörällä, ja lakkauttamisen jälkeen tämä mahdollisuus päättyy.

Päätösesityksen toteamus vastaa siis vain 32 §:ää koskevaan kysymykseen. Päätösaineistossa ei ole esitetty arviota siitä, miten Valpperin koulun lakkauttamisesta seuraavaa koulumatkojen pidentymistä on tarkasteltu 6 §:n vaatimuksen kannalta, vaikka kunta itse toteaa sekä koulumatkojen että koulupäivien pitenevän.

Kunnan oma oheismateriaali "Bussimatkojen kesto Valpperin koululta" (19.8.2026) ilmoittaa vuorot: Valpperista lähdöt klo 7.05 ja 8.05, paluu Henrikin yhtenäiskoululta klo 13.10, 14.10 ja 15.10 sekä Kirkonpiirin koululta klo 13.25, 14.25 ja 15.25. Ensimmäinen paluuvuoro lähtee siis vasta kello 13.

Saman kokouksen § 40:n lukuvuosisuunnitelmien mukaan Henrikin yhtenäiskoulussa neljän oppitunnin päivä päättyy klo 12.00 ja kolmen oppitunnin päivä klo 11.15. Kirkonpiirin koulun lukuvuosisuunnitelma nimeää klo 12 päättymisajaksi nimenomaan 1., 2. ja 5. vuosiluokalle.

Koulupäivä	Aamu	Odotus ip.	Ajo	Yhteensä
Henrikki, päättyy 13.00	55 min	10 min	35 min	1 h 40 min
Henrikki, päättyy 12.00	55 min	70 min	35 min	2 h 40 min
Henrikki, päättyy 11.15	55 min	115 min	35 min	3 h 25 min
Kirkonpiiri, päättyy 13.00	55 min	25 min	20 min	1 h 40 min
Kirkonpiiri, päättyy 12.00	55 min	85 min	20 min	2 h 40 min

Kunnan oma bussiaikataulu ja kunnan omat lukuvuosisuunnitelmat eivät ole yhteensopivia. Klo 12 päättyvän koulupäivän jälkeen koulumatka odotuksineen on molemmissa vastaanottavissa kouluissa 2 tuntia 40 minuuttia. Raja ei ylitä yksittäistapauksissa vaan koulupäivän päättymisajan mukaan – eli koko luokalta kerrallaan, ja ensimmäisenä nuorimmilta.

Laskentatavasta on syytä todeta kaksi asiaa itse. Jos aamun odotusaikaa ei laskettaisi lainkaan, klo 12 päättyvä päivä jäisi Henrikissä 2 tuntiin 25 minuuttiin ja Kirkonpiirissä 2 tuntiin 15 minuuttiin eli hieman rajan alle; lain sanamuoto "odotuksineen" ei kuitenkaan tue tällaista rajausta. Laskelmassa ei myöskään ole mukana oppilaan omaa matkaa kodista pysäkillä: Henrikin yhtenäiskoulussa jo lyhyt pysäkkimatka veisi myös suppean laskentatavan rajan yli, Kirkonpiirin koulussa siihen tarvittaisiin pidempi matka. Klo 11.15 päättyvä koulupäivä ylittää rajan kaikilla laskentatavoilla.

Perusopetuslain 32 § sisältää lisäksi velvoitteen, jota päätösesityksessä ei mainita: kuljetusta odottavalle oppilaalle on järjestettävä mahdollisuus ohjattuun toimintaan. Yli tunnin päivittäinen odotus edellyttää siis järjestettyä toimintaa. Päätösesitys toteaa itse, että aikarajan ylittyessä kuljettaminen on järjestettävä muulla tavoin. Molemmat velvoitteet synnyttävät kustannuksia. Samassa jaksossa todetaan, etteivät kuljetuskustannukset ole nousemassa, ja 270 000 euron laskelmassa kuljetuskustannus on nolla.

Perusopetuslain 24 §:n mukaan oppilaan työmäärä saa olla enintään sellainen, että hänelle koulunkäyntiin, koulumatkoihin ja kotitehtäviin käytettävä aika huomioon ottaen jää riittävästi aikaa lepoon, virkistykseen ja harrastuksiin. Laki lukee koulumatkan nimenomaisesti oppilaan työmäärään. Neljän oppitunnin päivänä oppilas lähtisi Valperin pysäkillä klo 7.05 ja palaisi klo 13.45 — kuusi tuntia ja neljäkymmentä minuuttia poissa kotoa neljän tunnin koulupäivän vuoksi. Nykyisin sama lapsi on koulussa klo 8.15–14.15 ja tulee sinne kunnan oman arvioinnin mukaan kävellen tai pyörällä.

6 Nousiainen ei ole tehnyt lapsivaikutusten arviointia

Kunta on kuullut lapsia 18.8.2026 ja sisällyttänyt yleiseen ennakkoarvioinnin lapsia koskevia kysymyksiä. Nämä ovat asianmukaisia valmistelutoimia. Ne eivät kuitenkaan muodosta lapsivaikutusten arviointia.

Lapsivaikutusten arviointi ei ole lomake eikä kuulemistilaisuus. Se on ennakollinen, systemaattinen ja moniammatillinen **päätöksentekomenetelmä**, jonka perusta on YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 3 artiklan 1 kohta: lapsen etu on ensisijainen harkintaperuste. Menetelmässä tunnistetaan päätöksen vaikutukset lasten oikeuksiin, kuullaan lapsia heidän ikäkaudelleen sopivalla ja johdattelemattomalla tavalla, vertaillaan todellisia vaihtoehtoja, määritetään lapsen etu, punnitaan sitä suhteessa muihin tavoitteisiin ja kirjataan tämä punninta päätöksen perusteluihin.

Nousiaisten päätösaineistossa menetelmästä on toteutettu alkupää. Loppupää puuttuu, ja se on luettavissa kunnan omista asiakirjoista:

- **Vaihtoehtoja ei ole vertailtu.** Arviointilomakkeessa on kolme vaihtoehtosaraketta, joista kolmas on tyhjä koko lomakkeen läpi. Vertailtavia vaihtoehtoja on kaksi: nykytila ja lakkauttaminen. Kysymykseen siitä, poikkeako päätös kunnan aiemmasta linjasta, on molemmissa sarakkeissa vastattu "ei, tapauskohtainen tarkastelu".

- **Punninta oli rakenteellisesti mahdotonta.** Lomakkeen oma loppulause kuuluu: "Vaikutusten ennakoarvioinnissa ei ole huomioitu taloudellisia vaikutuksia, vaan taloudelliset laskelmat on laadittu erikseen." Missään päätösaineiston asiakirjassa ei siten aseteta lapsiin kohdistuvia vaikutuksia ja väitettyä 270 000 euron säästöä vastakkain.
- **Arvioinnin johtopäätöstä ei ole käsitelty.** Arviointi päättyy siihen, että vaikutukset ovat enimmäkseen negatiivisia, ja arvioi lasten koulunkäyntiin kohdistuvan runsaasti negatiivisia vaikutuksia. Jatkotoimenpiteiden kenttään on kirjattu "EI TARVETTA". Päätösesitys ei käsittele tätä johtopäätöstä lainkaan.
- **Arviointi ei ole moniammatillinen lapsivaikutusten arviointi.** Arvioinnin teki 27.8.2026 viisi kunnan viranhaltijaa: sivistysjohtaja, kunnanjohtaja, hyvinvointikoordinaattori, elinvoimapäällikkö ja Valpperin koulun rehtori. Mukana ei ollut lapsia, huoltajia, kunnan ulkopuolista asiantuntijaa eikä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon ammatillista asiantuntijaedustusta. Kaksi arvioijista on päätösesityksen valmistelijoita, ja toinen heistä on asian esittelijä. Viides on sen koulun rehtori, jonka lakkauttamista arvioidaan.
- **Lapsilta ei kysytty, mitä he pitäisivät parhaana.** Haastattelujen ensimmäinen kysymys kuuluu: "Miltä sinusta tuntuu, että Valpperin koulu mahdollisesti lakkautetaan tämän lukuvuoden jälkeen ja siirryt uuteen kouluun ensi syksynä?" Muut kysymykset koskevat sitä, mikä harmittaa, mikä on hyvää ja miten vapaa-aika muuttuu. Lapsille ei esitetty vaihtoehtoja eikä heiltä kysytty, mikä olisi heidän kannaltaan paras ratkaisu. Lapsilta on kysytty, miltä valmisteltu lopputulos tuntuu.

Kuuleminen itsessään on järjestetty asiallisesti: 17 oppilasta 21:stä osallistui vapaaehtoisesti, kysymykset esitti oppilaille tuttu opettaja ja paikalla oli hyvinvointialueen koulukuraattori. Ongelma ei ole kuulemisen tapa vaan se, mitä kysyttiin ja mihin vastaukset johtivat.

Kunnan oma arviointi toteaa päätöksen vaikutusten olevan enimmäkseen kielteisiä, ja taloudelliset vaikutukset on nimenomaisesti rajattu arvioinnin ulkopuolelle. Päätösaineistossa ei siten ole yhtään asiakirjaa, jossa lapsiin kohdistuvat haitat ja tavoiteltu taloudellinen hyöty olisi punnittu keskenään. Lapsen edun ensisijaisuus edellyttää, että tämä punninta tehdään ja kirjataan — myös silloin, kun lopputulos on lakkauttaminen.

Tämä koskee päätöksen valmistelun laatua. Päätöksen lainmukaisuuden arviointi ei kuulu tähän ennakkohavaintoon, mutta se, ettei punnintaa ole kirjattu, voi olla merkityksellistä myös hallintolain mukaista selvitys- ja perusteluvollisuutta arvioitaessa. Asiaa käsitellään varsinaisessa arviossa.

7 Yhdysluokkaopetus ei ole pedagoginen puute

Päätösesitys esittää koulun luokkarakenteen lakkauttamista puoltavana pedagogisena perusteena: neljän luokka-asteen opettaminen yhtä aikaa ei sen mukaan ole paras tapa järjestää opetusta, eikä koulun kaksiopettajaisuus mahdollista samanaikaisopetusta pedagogisesti hyödyllisellä tavalla.

Väitteelle ei esitetä Valpperin koulua koskevaa näyttöä eikä yhtään tutkimusviitettä. Päätösaineistossa ei ole tietoa koulun oppimistuloksista, oppimisen tuen toteutumisesta eikä oppilaiden hyvinvoinnista.

Perusopetuslain 20 g § muodostaa asialle oikeudellisen lähtökohdan: opetusryhmät muodostetaan vuosiluokittain, mutta eri vuosiluokkien oppilaita voidaan opettaa samassa opetusryhmässä, kun opetuksen tarkoituksenmukainen järjestäminen sitä edellyttää. Säännös antaa nimenomaisen säädöspäätöksen yhdysluokkaopetukselle eikä aseta vuosiluokka- ja yhdysluokkaopetusta pedagogiseen laatujärjestykseen. On huomattava, että juuri se oppimisen tuen uudistus, johon päätösesitys vetoaa, siirsi tämän säännöksen asetustasolta lain tasolle.

Tutkimusnäyttö ei tue oletusta yhdysluokkaopetuksen heikkoudesta. Veenmanin best-evidence-synteesissä yhdysluokkien ja vuosiluokkaopetuksen oppimistulosten mediaaniefekti oli 0,00 ja ikäryhmiä yhdistävässä vertailussa -0,03; ei-kognitiivisissa ja sosiaalisissa tuloksissa ero oli lievästi yhdysluokan eduksi (+0,10). Johtopäätöstä on tieteellisesti haastettu (Mason & Burns 1996), mutta Veenmanin uudelleenanalyysissä painotetut efektikoot olivat käytännössä nolla ja luottamusvälit sisälsivät nollan. Tilastollisesti merkitsevää eroa ei ole osoitettu kummankaan analyysin perusteella.

Yhdysluokka ei ole pedagoginen menetelmä vaan organisatorinen rakenne. Ratkaisevaa on, miten rakenne toteutetaan: suunnitelmallinen eriyttäminen, joustava ryhmittely, vertaisoppiminen ja eri-ikäisten oppilaiden yhteistyö. Kaksiopettajainen koulu ei estä samanaikaisopetusta. Kahden opettajan työpanosta voidaan käyttää myös joustavaan ryhmittelyyn, eriyttämiseen ja samanaikaisopetukseen; ratkaisevaa on opetuksen pedagoginen organisointi, ei koulun koko sinänsä.

Kunnan oma ennakkovaikutusten arviointi muodostaa päätösesityksen pedagogiselle väitteelle vastapainon. Sen yhdenvertaisuutta koskevassa kohdassa todetaan samassa yhteydessä sekä se, että suurempi kouluyksikkö mahdollistaa opettajien erityisosaamisen hyödyntämisen ja ikäluokkakohtaisen opetuksen, että se, että pienessä kouluyksikössä oppilaat ovat saaneet yksilöllisempää opetusta kuin muissa kunnan kouluissa. Lasten koulunkäyntiä koskevat vaikutukset arviointi arvioi runsaasti negatiivisiksi, muun muassa luokkakokojen kasvun vuoksi.

Jos yhdysluokkarakennetta käytetään lakkauttamisen pedagogisena perusteena, perusteen tulee nojata Valpperin koulua koskevaan näyttöön eikä oletukseen siitä, että yhdysluokkaopetus olisi lähtökohtaisesti heikompi vaihtoehto. Tällaista näyttöä ei päätösaineistossa esitetä.

Veenman, S. (1995). Cognitive and noncognitive effects of multigrade and multi-age classes: A best-evidence synthesis. *Review of Educational Research* 65(4), 319–381. · Mason, D. A. & Burns, R. B. (1996). *Review of Educational Research* 66(3), 307–322. · Veenman, S. (1996). Effects of Multigrade and Multi-Age Classes Reconsidered. *Review of Educational Research* 66(3), 323–340. · Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Laajempi tutkimuskatsaus lähdeviitteineen esitetään varsinaisessa arvioissa.

8 Mitä kunta esittää perustellusti

Riippumaton arvio ei ole vastine. Seuraavat kunnan perustelut kestävät tarkastelun, ja ne on syytä todeta yhtä selvästi kuin edellä esitetyt havainnot.

- **Sopeuttamistarve on todellinen.** Kunnan käyttötalouden vaje ja oppilasmäärän kokonaiskehitys ovat dokumentoituja tosiasioita, eikä palveluverkon tarkastelu ole perusteeton.
- **Rajakustannuslogiikka on pätevä.** Pienestä yksiköstä voi poistua kokonaisia henkilöstöyksiköitä, suuresta ei. Tämä on aito taloudellinen ero, ja henkilöstöerä 150 000 euroa on se osa laskelmasta, jonka poistumiselle aineisto antaa selkeimmän perusteen. Päättävien virkojen lukumäärää ei kuitenkaan ole esitetty.
- **Henkilöstömitoitusta koskeva epäjohtamismukaisuus selittyi.** Palveluverkkoselvityksen ja tasapainottamisohjelman ero ohjaajaresurssin henkilötyövuosissa herätti tässä selvityksessä alustavan epäilyn. Kunta selvitti 4.9.2026, että ohjaajia on ollut kaksi, joista toinen palkkatuella ja vähennetyillä työtunneilla. Selitys on asianmukainen, ja havainto raukeaa.
- **Kunta on vastannut nopeasti.** Täydentävään asiakirjapyyntöön vastattiin 4.9.2026 tunnin kuluessa, ja kunta on ilmoittanut toimittaneensa tietopyynnön vastaukset lautakunnan jäsenille ennen kokousta.
- **Vaikutuksia ei ole peitelty.** Kunnan ennakkovaikutusten arviointi toteaa avoimesti vaikutusten olevan enimmäkseen kielteisiä, ja sivistysjohtaja on julkisesti todennut koulumatkan ja koulupäivän pitenevän. Lapsia on kuultu.

On myös todettava, että päätösesitys kertoo itse Valpperin oppilasmäärän pysyvän ennallaan tai nousevan yhdellä vuoteen 2032 mennessä ja koko kunnan 134 oppilaan vähenemisen kohdistuvan pääosin Kirkonpiirin kouluun ja Henrikin yhtenäiskouluun. Oppilasmäärän historiallinen lasku vuodesta 2015 on tosiasia; päätöksenteon kannalta merkityksellinen on kuitenkin ennuste, ja se on esitettyistä kouluista ainoana vakaa. Palveluverkkoselvityksen mukaan Valpperin koulun investointitarve vuosina 2026–2030 on nolla euroa.

9 Johtopäätös ja suositus

Kunnan oma ennakkovaikutusten arviointi toteaa päätöksen vaikutusten olevan enimmäkseen kielteisiä. Vaakakupin toista puolta – sitä taloudellista hyötyä, jolla nämä haitat perustellaan – ei ole päätösaineistossa osoitettu.

270 000 euroa ei ole kunnan nettosäästö. Laskelma yhdistää Valpperin koulun vuoden 2025 toteutuneita kustannuksia ja arvioituja henkilöstövähennyksiä, mutta ei osoita, mikä osa niistä poistuu kunnan taloudesta lakkauttamisen seurauksena. Jäljitettävää laskentaketjua ei ole esitetty missään päätösaineiston asiakirjassa, ja kunta on kahdesti ilmoittanut, ettei erillistä laskelmaa ole tehty.

Tämä ei tarkoita, ettei lakkauttamisesta syntyisi säästöä. Se tarkoittaa, ettei säästön suuruutta ole osoitettu, että kunnan omat asiakirjat antavat sille kaksi eri arvoa ja ettei kumpaakaan niistä ole esitetty nettovaikutuksena. Se ei myöskään tarkoita, ettei koulua voisi lakkauttaa. Se tarkoittaa, että päätös tehtäisiin 8.9.2026 ilman sitä tietoa, jonka varassa sen perustelut lepäivät.

Ennen lopullista ratkaisua päättäjien tulisi saada käyttöönsä vähintään:

- säästöarvion jäljitettävät laskentaperusteet ja erittely siitä, mikä osa kustannuksista poistuu kunnan taloudesta;
- arvio vastaanottaville kouluille siirtyvistä kustannuksista;
- selvitys kiinteistön jatkokäytöstä sekä sen taloudellisista vaikutuksista, mukaan lukien vaihtoehto, jossa vuokralaista ei löydy;
- laskelma päivittäisestä koulumatka-ajasta odotuksineen vastaanottavien koulujen työjärjestysten mukaisesti sekä arvio ohjatun odotustoiminnan ja mahdollisten erilliskuljetusten kustannuksista;
- selvitys siitä, mihin kunnan omien 270 000 ja 230 000 euron vuosivaikutusarvioiden ero perustuu ja mikä on lakkauttamisen todennettu nettovaikutus;
- lapsivaikutusten arviointi, jossa vaihtoehtoja vertaillaan ja lapsen etu punnitaan suhteessa taloudelliseen tavoitteeseen.

Näiden tietojen hankkiminen on kohtuullisessa ajassa mahdollista. Asian ratkaisemista on siksi perusteltua siirtää yhden kokouksen verran.

Suositus: sivistyslautakunta jättää asian pöydälle ja pyytää valmistelulta edellä yksilöidyt tiedot ennen päätöksentekoa.

Varsinainen riippumaton arvio valmistuu syyskuun aikana. Siinä käsitellään lisäksi oma nettosäästölaskelma, koulukuljetusten mallinnus, vaihtoehtoisten palvelumallien tarkastelu, kiinteistön jatkokäytön skenaariot, yhdysluokkapedagogiikan tutkimusnäyttö lähdeviitteineen sekä Valpperin koulua koskevan testamentin ja kehittämisrahaston merkitys.

Lahdessa 6.9.2026

Kari Lehtola

opetustoimen ylitarkastaja emeritus
Tmi Kari Lehtola

Sivistys ei kumarra – se perustelee.

Kari Lehtola

Opetustoimen ylitarkastaja emeritus · Opetusalan asiantuntija ja konsultti · Tmi Kari Lehtola
kari.sivistys@gmail.com · www.karilehtola.fi · +358 50 357 2772 · Y-tunnus 3450623-7